

Ольга КИРИЛЕНКО

доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна. kyrylenko.olga@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5504-5519

Володимир ГУМЕН

аспірант, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна,
v.humen@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0009-0004-9458-9473

БЮДЖЕТНІ ВИДАТКИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Вступ. Агресія російської федерації проти України завдала глибоких гуманітарних і соціально-економічних втрат, що мають як коротко-, так і довгостроковий характер. Війна посилює вразливість населення, створює системні ризики для стратегії виживання та розвитку нації, водночас послаблюючи економіку й ускладнюючи фінансову стабільність держави. Зростання бюджетного дефіциту та державного боргу суттєво обмежує можливості уряду щодо забезпечення належної соціальної підтримки, попри її критичну необхідність.

Мета – проаналізувати динаміку, структуру та результативність бюджетних видатків на соціальний захист, дослідити актуальні проблеми в умовах необхідності забезпечення фінансової консолідації в Україні в період воєнного стану.

Результати. Визначено системну проблему для бюджетного планування видатків на соціальний захист населення – припинення акумулювання офіційних соціально-демографічних даних. Повномасштабна агресія РФ проти України призвела до значного зростання бюджетного дефіциту та державного боргу. Відмінні тенденції із збалансуванням державного та місцевих бюджетів мали різний вплив на динаміку видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення. Гостра проблема із забезпеченням фінансової консолідації державного бюджету призвела до різкого скорочення частки видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у видатках державного бюджету, що забезпечуються доходами (крім фінансування дефіциту). Наявність профіциту в місцевих бюджетах позитивно позначилося на зростанні частки видатків, що забезпечуються доходами (крім фінансування дефіциту).

Висновки. За результатами дослідження засвідчено зменшення ролі центрального уряду у цій сфері під впливом значного бюджетного дефіциту і, навпаки, зростання ролі

органів місцевого самоврядування в умовах профіцитного фінансування місцевих бюджетів. Незважаючи на загальну позитивну динаміку видатків місцевих бюджетів на соціальний захист, на нашу думку, в цій сфері існують суттєві прогалини, що призводять до зменшення ефективності використання коштів місцевих бюджетів на зазначені цілі.

Ключові слова: бюджетні видатки, видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, видатки місцевих бюджетів на соціальний захист, бюджетний дефіцит, державний борг, фінансова консолідація.

Табл.: 2, рис.: 3, бібл.: 18.

Olga KYRYLENKO

Dr. Sc. (Economics), Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
kyrylenko.olga@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5504-5519

Volodymyr HUMEN

Postgraduate student, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
v.humen@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0009-0004-9458-9473

PUBLIC EXPENDITURES ON SOCIAL PROTECTION AND PROBLEMS OF ENSURING FISCAL CONSOLIDATION DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

Introduction. The Russian Federation's aggression against Ukraine has caused profound humanitarian and socio-economic losses, both in the short and long term. The war increases the vulnerability of the population, creates systemic risks for the nation's survival and development strategy, while weakening the economy and complicating the fiscal stability of the state. The growth of the budget deficit and public debt significantly limits the government's ability to provide adequate social support, despite its critical need.

The purpose of the article is to analyze the dynamics, structure and effectiveness of budget expenditures on social protection, to investigate current problems in the context of the need for fiscal consolidation in Ukraine during the period of martial law.

Results. The study identified a systemic problem for budget planning of social protection expenditures: the cessation of the accumulation of official socio-demographic data. The full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine has led to a significant increase in the budget deficit and public debt. Different trends in balancing state and local budgets had varying effects on the dynamics of social protection and social security expenditures. The acute problem of ensuring fiscal consolidation of the state budget led to a sharp reduction in the share of social protection and social security expenditures in state budget expenditures covered by revenues (excluding deficit financing). The existence of a surplus in local budgets had a positive effect on the growth of the share of expenditures covered by revenues (excluding deficit financing).

Conclusions. The results of the study showed a decrease in the role of the central government in this area under the influence of a significant budget deficit and, conversely, an increase in the role of local self-government bodies in the context of surplus financing of local budgets. Despite the overall positive dynamics of local budget expenditures on social protection, in our

opinion, there are significant gaps in this area, which lead to a decrease in the effectiveness of the use of local budget funds for these purposes.

Keywords: *budget expenditures, expenditures on social protection and social security, local budget expenditures on social protection, budget deficit, public debt, fiscal consolidation.*

JEL Classification: H53, H55, H61, H68, H72.

Постановка проблеми. Тривала війна РФ проти України спричинила надзвичайно негативний вплив на усі сфери життєдіяльності нашої держави. Гуманітарні наслідки воєнних дій мають як короткостроковий, так і довгостроковий вимір. Комплексний вплив війни на соціальну сферу спричинює системні виклики не лише для спроможності продовжувати опір агресору, а й формує загрози для стратегії виживання нації та її подальшого розвитку. З огляду на зазначене, важливим завданням держави, поряд із забезпеченням її обороноздатності, є підтримка суспільства, а саме найбільш вразливих його верств з урахуванням руйнівного впливу воєнних дій. Ситуація значно ускладнюється ще й тим, що в умовах воєнного стану руйнівні наслідки також поширюються на національну економіку, що призводить до скорочення основних макроекономічних показників країни. Спостерігаються труднощі фінансової консолідації в країні, проявом чого є стрімке збільшення бюджетного дефіциту та державного боргу. Багатоаспектний вплив війни на різні сфери життєдіяльності формують, з одного боку, об'єктивні потреби у дієвій соціальній підтримці, з іншого – обмежують фінансові можливості уряду. Це потребує пошуку наукових інноваційних підходів для формування бюджетної політики країни з урахуванням потреби фінансової консолідації та вирішення актуальних гуманітарних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях активно дискутується проблематика гуманітарних по-

треб періоду воєнного стану та бюджетних пріоритетів з фокусом на особливості соціальних видатків в умовах фінансових обмежень. Українські вчені, зокрема Е. Лібанова [1], Л. Черенько Л., А. Реут, Ю. Клименко [2], В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський [3], В. Ієрусалимов, Ю. Маркуц, М. Сопілка [4] та ін. комплексно висвітлюють вплив війни на демографічні тенденції та соціальну сферу. Науковці О. Гладун, М. Пугачова, С. Аксьонова, Б. Крімер [5], Е. Лібанова, Бистряков І. [6] та ін. розробляють заходи соціальної політики в післявоєнний період з огляду на особливості демографічної ситуації в Україні. Важливі аспекти бюджетної політики в контексті вирішення актуальних гуманітарних проблем, зокрема в умовах необхідності фінансової консолідації, висвітлюють М. Бендеббад, Б. Боджофра [7], В. Геєць [8], А. Крисоватий [9], Ю. Радіонов [10; 11], І. Чугунов [12] та ін. Перманентні зміни соціально-економічних умов, поглиблення гуманітарних проблем з огляду на триваючу війну актуалізує проблему фінансування соціальних потреб в умовах обмежених фінансових ресурсів та пошуку новітніх підходів до її вирішення.

Метою статті є аналіз динаміки, структури та результативності бюджетних видатків на соціальний захист, дослідження актуальних проблем в умовах необхідності забезпечення фінансової консолідації в Україні в період воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збройна агресія російської федерації проти України, яка переросла в

повномасштабну війну в лютому 2022 р., спричинила кардинальні зміни в чисельності населення – основному параметрі соціального становища країни. Так, якщо станом на початок 2014 р. чисельність населення України становила 45,4 млн осіб [13], то на початок 2023 р., за розрахунками експертів Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, на території України в межах кордонів 1991 р. проживало 37,6 млн осіб [14]. Отже, за неповне десятиліття чисельність населення України скоротилася майже на 20%. Ситуація набуває ще більш негативних оцінок, якщо взяти до уваги той факт, що частина території окупована РФ, а на підконтрольній перебуває 31,6 млн осіб [15]. Наведена динаміка є чітким свідченням гострої соціально-демографічної кризи в Україні, яка має тенденцію до погіршення та супроводжується серйозними викликами для подальшого розвитку країни. Скорочення людського капіталу не лише призводить до дефіциту робочої сили та погіршення економічного потенціалу, а й негативно впливає на культурне різноманіття, скорочення наукового потенціалу та втрати цінних елементів національного генофонду.

Серед негативної динаміки особливу увагу привертає стрімке зменшення чисельності

домогосподарств з дітьми – з 5502,6 тис. до 3649,1 тис. або на 33,6% (табл. 1). Різке зменшення більш ніж на 1/3 зазначеного соціально-демографічного показника призвело до того, що частка домогосподарств з дітьми скоротилася з 37,8% до 26,9%. Це є важким наслідком війни та потребує врахування у соціальній політиці держави.

Військова агресія різко загострила існуючі соціальні проблеми та спричинила появу нових. У період воєнного стану стрімко зросла чисельність військовослужбовців та членів їхніх сімей, які потребують соціальної підтримки. Переміщення великих груп населення також призводить до соціальних проблем, включаючи їх навчання та медичне обслуговування. Крім того, збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб покладає додаткові навантаження на соціальні служби та інфраструктуру в регіонах, куди вони змушені переселятися. У цьому контексті доцільно вживати заходи для вирішення цих проблем і відновлення стабільності.

Це все погіршує і так загалом складне соціальне становище населення України. Як свідчать дані з рис. 1, за період повномасштабної агресії рівень монетарної бідності, тобто частка домогосподарств з

Таблиця 1

Домогосподарства з дітьми у 2019–2023 рр.*

Назва показника	2021	2023	Відхилення
Домогосподарства з дітьми (тис.)	5 502,6	3 649,1	–1 853,5
Частка домогосподарств з дітьми (%)	37,8	26,9	–10,9
Середній розмір домогосподарства	3,65	3,63	–0,02
Частка домогосподарства з дітьми у віці (%)			
до 3 років	16,5	18,1	
3–6 років	25,9	32,3	
7–13 років	46,9	49,6	
14–15 років	15,8	15,1	
16–17 років	11,0	14,6	

*Складено на основі [14].

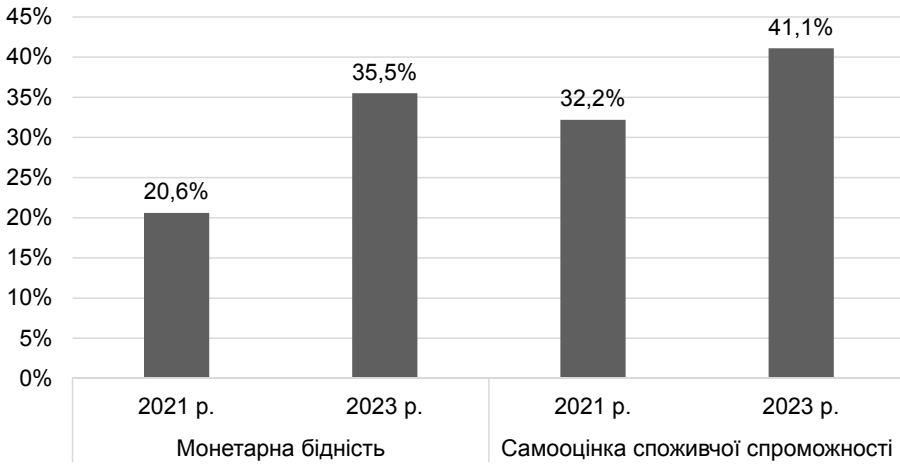

Рис. 1. Рівні бідності населення України в 2021 та в 2023 р. *

*Складено на основі [14].

Примітка. Дані 2021 р. – результати обстеження умов життя домогосподарств, 2023 р. – результати обстеження соціально-демографічного стану домогосподарств у грудні 2023 р. – лютому 2024 р.

середньодушовими еквівалентними доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму збільшилася з 20,6% у 2021 р. до 35,5%. Рівень бідності за самооцінкою домогосподарств (частка домогосподарств, яким не вдалося забезпечити навіть достатнього харчування або вони постійно відмовлялися собі в найнеобхіднішому, крім харчування) зріс не так стрімко – з 32,2% у 2021 р. до 41,1% у 2023 р.

На нашу думку, базовою проблемою бюджетного фінансування видатків на соціальних захист населення є відсутність об'єктивної інформації, яка характеризує соціальні потреби. З початку введення воєнного стану в Україні державна служба статистики не публікує офіційних даних про основний показник для країни – чисельність населення. В таких умовах відсутні офіційні дані про соціально-демографічні характеристики домогосподарств, міграцію населення, природний приріст та інші важливі параметри. Варто також зауважити, що після 2021 р. не здійснювали обстеження умов життя домогосподарств, що позбав-

ляє можливості формування інформації про доходи та витрати домогосподарств, рівень бідності, забезпеченість житлом та іншими благами.

В умовах, коли держава не змогла налагодити збір базової інформації для формування ефективної бюджетної політики, ця інформаційна прогалина частково вирішується не уповноваженим органом, а іншими організаціями. Наприкінці 2023 р. – початку 2024 р. Український центр соціальних реформ, Інститут демографії та проблем якості життя НАН України за фінансової підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку Німеччини (BMZ) через державний банк розвитку KfW здійснили загальнодержавне вибіркове обстеження соціально-економічного стану домогосподарств України [16]. Попри те, що за результатами дослідження сформовано важливу актуальну інформацію, воно не може замінити систематичний збір та формування інформації, яка послідовно доповнює дані попередніх періодів.

На окрему оцінку заслуговує урядова практика ухвалення вже в умовах воєнного стану нормативно-правових актів, які мають значний потенціал в інформаційному забезпеченні державної соціальної політики, однак із відтермінуванням цих положень для повоєнного періоду. Прикладом цього є ухвалення порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах, однак відтермінування дії основних на повоєнний період [17]. Отже, формування бюджетних пріоритетів відбувається на неактуальній статистичній інформації та фрагментарних даних, які отримані за результатами окремих досліджень, до того ж негармонізованих із методологією державних статистичних спостережень. Це утворює ключову системну проблему для бюджетного планування й ефективного вирішення соціальних проблем.

Повномасштабна війна спричинила кардинальні зміни у публічних фінансах. З од-

ного боку, окупація територій країною-агресором та ведення бойових дій на територій України призвело до скорочення економічного потенціалу та, як наслідок, скорочення бюджетних надходжень, а з іншого – збільшення потреби в ресурсах на ведення оборонної операції та забезпечення нагальних соціальних потреб. Ці чинники активувалися в умовах доволі значного бюджетного дефіциту, в результаті чого відбулося ще більше розбалансування публічних фінансів. Логічним наслідком впливу зазначених чинників стало збільшення бюджетного дефіциту та зростання державного боргу.

Як свідчать дані рис. 2, бюджетний дефіцит у 2021 р. становив 186,9 млрд грн або 3,4% ВВП, що було значно менше, ніж у попередньому році, втім помітно більше, порівняно з Маастрихтськими критеріями. Проте, починаючи із 2022 р., коли розпочалася повномасштабна агресія рф, під дією описаних вище основних чинників розмір бюджетного дефіциту стрімко збільшився у

Рис. 2. Обсяг дефіциту зведеного бюджету України і державного боргу та співвідношення до ВВП у 2020–2024 рр.*

*Побудовано на основі [4].

4,5 раза, порівняно з попереднім роком, досягнув 844,8 млрд грн або 16,3%. В наступні роки цей важливий індикатор фіскальної консолідації зріс ще більше. У таких умовах логічним є різке збільшення обсягів державного боргу та його співвідношення до ВВП.

Отже, публічні фінанси України перебувають під значним тиском необхідності фіскальної консолідації. Для дослідження спроможності здійснення видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення важливе значення має обсяг і динаміка бюджетних видатків, що здійснюються не за рахунок доходів бюджету, а запозичень. Якщо напередодні війни кожна десята гривня бюджетних видатків не була забезпечена доходами бюджету, то у 2022 р. 27,8% бюджетних видатків було забезпечено фінансуванням бюджетного дефіциту (див. рис. 2).

Детальніший аналіз динаміки бюджетного дефіциту в розрізі державного та місцевих бюджетів засвідчує протилежні тенденції. Державний бюджет України у досліджуваному періоді 2020–2024 рр. виконувався з дефіцитом (табл. 2). Водночас місцеві бюджети, за винятком 2020 р., виконувалися із профіцитом. Рекордні обсяги профіциту припали на 2022 р. – початок повномасштабної агресії. Парадоксальність ситуації була зумовлена насамперед тим, що законодавчі рішення щодо збалансованого формування доходів державного та місцевих бюджетів в умовах воєнного стану ухвалювали занадто пізно.

Варто зауважити, що, попри різну ситуацію з фіскальною консолідацією в державному та місцевих бюджетах, обсяг видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення мав позитивну динаміку. Видатки

Таблиця 2

Основні параметри фіскальної консолідації і видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення зведеного, державного й місцевих бюджетів у 2020–2024 рр.*
млрд грн

Назва показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Сальдо зведеного бюджету	223,9	186,9	844,8	1 327,7	1 350,6
Видатки зведеного бюджету	1 595,3	1 844,4	3 043,5	4 440,9	4 944,0
в т. ч.					
видатки, що здійснені за рахунок доходів зведеного бюджету	1 371,3	1 657,5	2 198,7	3 113,2	3 593,4
видатки зведеного бюджету на соціальний захист	346,7	367,3	455,2	514,1	521,9
Сальдо державного бюджету	- 217,1	- 197,9	- 914,7	- 1 333,1	- 1 358,5
Видатки державного бюджету	1 288,0	1 490,3	2 705,4	4 014,4	4 486,7
в т. ч.					
видатки, що здійснені за рахунок доходів державного бюджету	1 070,9	1 292,3	1 790,7	2 681,3	3 128,2
видатки державного бюджету на соціальний захист	322,7	339,3	426,0	469,3	464,7
Сальдо місцевих бюджетів	- 6,8	11,0	69,9	5,4	7,9
Видатки місцевих бюджетів	478,1	569,4	484,3	646,8	671,8
в т. ч.					
видатки, що здійснені за рахунок доходів місцевих бюджетів	471,3	569,4	484,3	646,8	671,8
видатки місцевих бюджетів на соціальний захист	24,0	28,1	29,2	44,9	57,2

*Складено на основі [4].

державного бюджету на зазначені цілі по-сплідовно зростали у досліджуваному періоді, за винятком 2024 р., з 322,7 млрд грн до 464,7 млрд грн або в 1,4 раза. Видатки місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення збільшувалися упродовж 2020–2024 рр. з 24,0 млрд грн до 57,2 млрд грн або в 2,4 раза (табл. 2).

Варто звернути увагу, що відмінні тенденції із збалансуванням державного та місцевих бюджетів мали різний вплив на динаміку видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення. Гостра проблема із забезпеченням фіскальної консолідації державного бюджету призвела до різкого скорочення частки видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у видатках державного бюджету, що забезпечуються доходами (крім фінансування дефіциту). Так, якщо зазначений показник у 2020 р. становив 30,1%, то у 2024 р. – 14,9%. Наявність профіциту в місцевих бюджетах по-

зитивно вплинула на зростання частки видатків, що забезпечуються доходами (крім фінансування дефіциту). Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення збільшилася з 5,1% до 8,3% (рис. 3).

Дослідження динаміки бюджетних видатків на соціальний захист населення в умовах фіскальної консолідації засвідчило зменшення ролі центрального уряду у цій сфері під впливом значного бюджетного дефіциту і, навпаки, зростання ролі органів місцевого самоврядування в умовах профіцитного фінансування місцевих бюджетів. Незважаючи на загальну позитивну динаміку видатків місцевих бюджетів на соціальний захист, на нашу думку, в цій сфері існують суттєві прогалини, що призводять до зменшення ефективності використання коштів місцевих бюджетів на зазначені цілі. В сучасних умовах система міжбюджетних відносин не поширюється на систему соціального захисту, через що існують суттєві

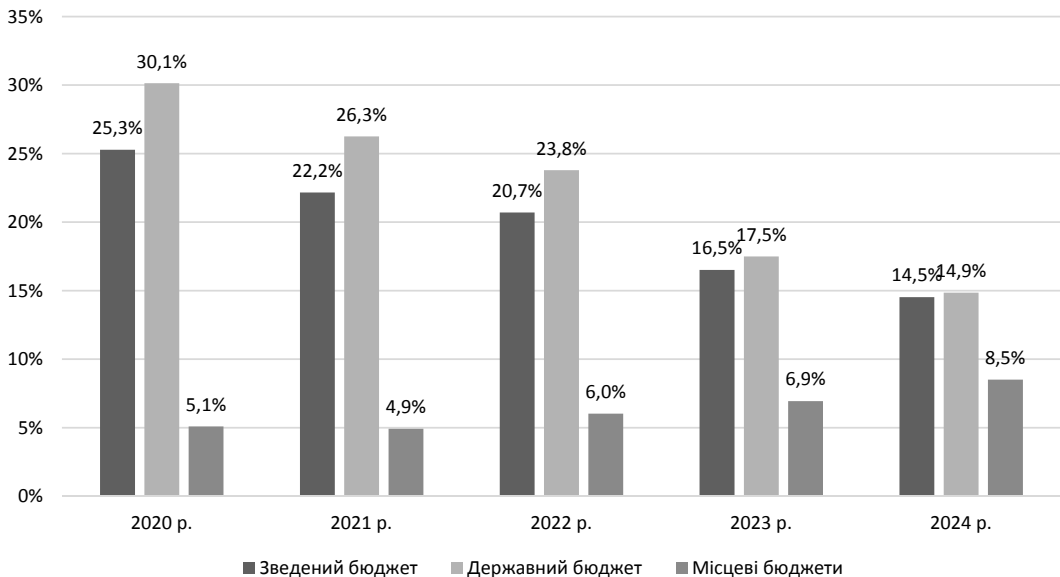

Рис. 3. Частка видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у видатках зведеного, державного й місцевих бюджетів, що забезпечуються доходами (крім фінансування дефіциту), 2020–2024 рр.*

*Побудовано на основі [4].

відмінності між різними територіальними громадами, що призводить до диспропорцій у забезпеченні базових соціальних потреб населення різних громад.

Важливою проблемою є неузгодженість механізму бюджетного планування та інституційного забезпечення місцевого розвитку, а також недосконала процедура гармонізації місцевих стратегій розвитку з регіональним та національним рівнями [17, с. 58]. Це призводить до відсутності системного зв'язку з програмними і прогнозними документами розвитку територіальних громад, а відтак, впливає на вирішення реальних соціальних проблем.

В умовах зростаючої ролі місцевих бюджетів у реалізації соціальної політики актуалізується питання гармонізації соціальних видатків місцевих бюджетів та державного фінансування зазначених цілей. Окремо варто звернути увагу на потребу в реформуванні підходу до надання соціальних послуг із місцевих бюджетів. Неефективна практика фінансування бюджетних установ у сфері соціального захисту має бути змінена сучасними механізмами соціальних послуг за принципом “гроші ходять за людиною”.

Висновки. В Україні з введенням воєнного стану припинено формування офіційних статистичних соціально-демографічних даних, відтак бюджетна політика формується й реалізується без належного обґрунтування. За результатами дослідження встановлено негативний вплив бюджетного дефіциту на пріоритетність видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. Значні обсяги дефіциту державного бюджету призвели до суттєвого скорочення частки видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у видатках, що здійснюються за рахунок доходів бюджету (крім фінансування дефіциту) Водночас в умовах профіциту місцевих бюджетів зазна-

чений показник мав позитивну динаміку на місцевому рівні. Вплив чинників, які визначають динаміку бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, потребує більш детального вивчення у подальших дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Лібанова Е. Резильєнтність соціоекономічної системи України до шоків, спричинених війною: специфіка формування і реагування. Демографія та соціальна економіка. 2024. № 4. С. 3–23.
2. Черенько Л., Реут А., Клименко Ю. Забезпечення резильєнтності соціальної підтримки населення України в період гібридних криз і катастроф. Демографія та соціальна економіка. 2024. № 4. С. 128–147.
3. Потапенко В., Головка А., Валєвський О. та ін. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні : аналіт. доп. / за ред. В. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 33 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01>.
4. Ієрусалимов В., Маркуц Ю., Сопілка М. Соціальна підтримка малозабезпечених сімей: недоліки системи та рекомендації щодо її удосконалення. Київ : ЮНІСЕФ-Україна, 2024. 34 с. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/media/53776/file/UKR.pdf>.
5. Гладун О., Пугачова М., Аксьонова С., Крімер Б. Відтворення населення після інтенсивних воєнних конфліктів. Демографія та соціальна економіка. 2025. № 3. С. 3–24.
6. Лібанова Е., Бистряков І. Україна повоєнного періоду: інноваційна організація просторового розвитку. Демографія та соціальна економіка. 2025. № 2. С. 32–51. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2025_2_5.
7. Benlebbad M., Boudjourfa B. Rationalizing public spending according to the requirements of human security objectives: a comparative study using data envelopment analysis. Економіка України. 2025. № 2. № 86–101.
8. Геєць В. М. Ознаки соціальної якості життя воєнного часу в Україні й завдання її по-

воєнного піднесення. *Економіка України*. 2024. № 4. С. 3–35.

9. Крисоватий А. Дисбаланси і стійкість публічних фінансів в умовах війни. *Світ фінансів*. 2025. № 1. С. 8–17.

10. Радіонов Ю. Д. Вплив соціальних видатків на динаміку суспільного розвитку. *Фінанси України*. 2025. № 9. С. 7–29.

11. Радіонов Ю. Д. Управління державним боргом в умовах війни. *Фінанси України*. 2025. № 6. С. 33–58.

12. Чугунов І. Фінансово-бюджетна політика як складова резильєнтності державних фінансів та соціально-економічного розвитку країни. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 4. С. 113–127.

13. Населення (1990–2021). Державна служба статистики України. URL : https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/ds/nas_rik/nas_90-2021.xlsx.

14. Соціально-демографічний стан домогосподарств України (за результатами загальнодержавного вибіркового обстеження соціально-економічного стану домогосподарств (ОСЕСД), проведеного у грудні 2023 року – лютому 2024 року). Київ, 2024. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/media/46041/file/report.pdf>.

15. Лібанова Е. Народжуваність в Україні: що змінилося і що зміниться після перемоги. *Дзеркало тижня*. 2023. 30 жовтня. URL : <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/narodzhuvanist-v-ukrajini-shcho-zminilosja-i-shcho-zminitsja-pislja-peremohi.html>.

16. Соціально-економічний стан домогосподарств України. За результатами загальнодержавного вибіркового обстеження соціально-економічного стану домогосподарств (ОСЕСД), проведеного у грудні 2023 року – лютому 2024 року. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/documents/social-economical-state-2023-24>.

17. Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах : Наказ Міністерства

соціальної політики України від 19.04.2023 р. № 1169/40225. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-23#n7>.

18. Сова О. Узгодженість формування та використання коштів місцевих бюджетів України з соціальними цілями повоєнного відновлення. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. № 3. С. 54–78.

References

1. Libanova, E. (2024). Rezyliientnist socioekonomichnoi systemy Ukrainy do shokiv, sprychynenykh viinoiu: spetsyfika formuvannia i reahuvannia [Resilience of the socio-economic system of Ukraine to shocks caused by the war: specifics of formation and response]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 4, 3–23 [in Ukrainian].

2. Cherenko, L., Reut, A., Klymenko, Yu. (2024). Zabezpechennia rezyliientnosti sotsialnoi pidtrymky naselennia Ukrainy v period hibrydnykh kryz i katastrof [Ensuring the resilience of social support for the population of Ukraine during hybrid crises and disasters]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 4, 128–127 [in Ukrainian].

3. Potapenko, V., Holovka, A., Valevskiy, O. (2023). Vplyv mihratsii na sotsialno-ekonomichnu sytuatsiiu v Ukraini [The impact of migration on the socio-economic situation in Ukraine]. Kyiv: NISD. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01>.

4. Ierusalymov, V., Markuts, Yu., Sopilka, M. (2024). Sotsialna pidtrymka malozabezpechenykh simei: nedoliky systemy ta rekomendatsii shchodo yii udoskonalennia [Social support for low-income families: shortcomings of the system and recommendations for its improvement]. Kyiv: UNICEF-Ukraine. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine/media/53776/file/UKR.pdf>.

5. Hladun, O., Puhachova, M., Aksionova, S., Krimer, B. (2025). Vidtvorenna naselennia pislia intensyvnykh voiennykh konfliktiv [Population regeneration after intense military conflicts].

Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy, 3, 3–24 [in Ukrainian].

6. Libanova, E., Bystriakov, I. (2025). *Ukraina povoiennoho periodu: innovatsiina orhanizatsiia prostorovoho rozvytku* [Post-war Ukraine: innovative organization of spatial development]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 2, 32–51. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2025_2_5.

7. Benlebbad, M., Boudjourfa, B. (2025). Rationalizing public spending according to the requirements of human security objectives: a comparative study using data envelopment analysis. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2, 86–101.

8. Heiets, V. M. (2024). *Oznaky sotsialnoi yakosti zhyttia voiennoho chasu v Ukraini y zavdannia yii povoiennoho pidnesennia* [Signs of the social quality of life during wartime in Ukraine and the tasks of its post-war uplift]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, 3–35 [in Ukrainian].

9. Krysovatty, A. (2025). *Dysbalansy i stiikist publichnykh finansiv v umovakh viiny* [Imbalances and sustainability of public finances in times of war]. *Svit finansiv – World of Finance*, 1, 8–17 [in Ukrainian].

10. Radionov, Yu. D. (2025). *Vplyv sotsialnykh vydatkiv na dynamiku suspilnoho rozvytku* [The impact of social spending on the dynamics of social development]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 9, 7–29 [in Ukrainian].

11. Radionov, Yu. D. (2025). *Upravlinnia derzhavnym borhom v umovakh viiny* [Public debt management in wartime]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 6, 33–58 [in Ukrainian].

12. Chuhunov, I. (2024). *Finansovo-biudzhetna polityka yak skladova rezylientnosti derzhavnykh finansiv ta sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy* [Fiscal policy as a component of the resilience of public finances and socio-economic development of the country]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 4, 113–127 [in Ukrainian].

13. *Naselennia (1990–2021)* [Population (1990–2021)]. *Derzhavna sluzhba statystyky*

Ukrainy – State Statistics Service of Ukraine. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/ds/nas_rik/nas_90-2021.xlsx.

14. UNICEF. *Sotsialno-demohrafichnyi stan domohospodarstv Ukrainy* [Socio-demographic status of households in Ukraine (according to the results of the nationwide sample survey of the socio-economic status of households (SESH), conducted in December 2023 – February 2024)]. Kyiv. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine/media/46041/file/report.pdf>.

15. Libanova, E. (2023). *Narodzhuvanist v Ukraini: shcho zminylosia i shcho zminytisia pislia peremohy* [Birth rate in Ukraine: what has changed and what will change after the victory]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the Week* (October, 30). Available at: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/narodzhuvanist-v-ukrajini.html>.

16. UNICEF Ukraine. *Sotsialno-ekonomichnyi stan domohospodarstv Ukrainy (2023–2024)* [Socio-economic status of households in Ukraine. According to the results of the nationwide sample survey of the socio-economic status of households (SESH), conducted in December 2023 – February 2024]. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/social-economical-state-2023-24>.

17. *Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia potreb naselennia administrativno-terytorialnoi odynytis/ terytorialnoi hromady u sotsialnykh posluhakh. Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 19.04.2023 r. № 1169/40225* [On approval of the Procedure for determining the needs of the population of an administrative-territorial unit/territorial community in social services. Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine]. (2023, April, 19). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-23#n7>.

18. Sova, O. (2023). *Uzhodzhennist formuvannia ta vykorystannia koshtiv mistsevykh biudzhetyv Ukrainy z sotsialnymi tsiliamy povoiennoho vidnovlennia* [Consistency of the formation and use of funds of local budgets of Ukraine with the social goals of post-war reconstruction]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 3, 54–78 [in Ukrainian].